

עין משפט ור מוצה

קבץ א מ"י פ"ג מה' נדרים הלכה כה סוג לאין רבננ טוש"ע י"ד פ"י רב סעף ג:

קב ב ג מ"י פ"י מה' גרושין הלכה יג סוג עשין ג טוש"ע א"ע פ"י סעף ג:

קנא ד ה מ"י פ"ח מה' מתנות עניים הלכה יג סגן עשין קסג טור ש"ע י"ד פ"י רבנ סעף ו:

פסוקי ר"ד

פסקי רי"ד

שאלה לחכם יכול הוא לקלקלה שאם יזקק לא חכם להתיר לה נדרה יאמר הוא אילו הייתי יודע שזקק לה חכם אם היו נותנים לי אפי' ק' מנה לא הייתי מגרשך ומצאצא בטל ובניה ממוזרים ושאני צריך חקירת חכם אלא הוא יכול להפר כגון שהיה מגדיר עינוי נפש או הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהתוודע לפי שאני יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע וכו' שהיה הוא יכול להפר ולמה לא להפר אלא רדאי גבר בלבי הנשר ר' אלעזר אומר לא אסרו זה אלא מפני זה. תניא ר' אלעזר אומר לא אסרו צריך אלא מפני שאני צריך במאי קמיפליג ר"מ סבר אדם רוצה שתתבאר אשתו בב"ד ור' אלעזר סבר אין אדם רוצה שתתבאר אשתו בב"ד. פ"י ר' מאיר סבר בנדר שצריך חקירת חכם ואינו מגדיר עינוי נפש שיכול הבעל להפר איכא למיחש לקלקולא כדאמרו שיכול לומר אילו הייתי יודע שחכם יכול להתוודע לא הייתי מגרש ודיוחא לי שתתבאר אשתו בב"ד ולהשאל על נדרה ואפי' שמחזקת עצמה נדרנית בפניהם והוא זיליאת לה. אבל אם אינו צריך חקירת חכם אינו יכול לקלקל דאנן סהדי שאין אדם רוצה שתתבאר אשתו בב"ד אבל בנדר שאני צריך חקירת חכם יכול לקלקל ולומר שאין כל אדם בקי שיכול להפר נדרי אשתו הלכך לא אסרו צריך אלא מפני שאני צריך שעיקר הקלקול תלוי בו א"ר יוסי ב"ר יהודה מעשה בצידן וכו' מאן גמא דקתני מעשה. פ"י דרך ההנא כשאומר מעשה במאי ראיא לדבריו ההושלם וזה אינו כך בדרישא מיידינן כשנדרה איהו ומעשה דסיפא מיידי כשנדר חסור מחסרה והכי קתני דבי"א שנדרה אינו אבל נדר הוא וחזיר וא"ר יוסי בר ר' יהודה מעשה במי בצידן בא' שאמר לאשתו קונם אם אינו מגרשך ונישרה התירו לו חכמים שיחזירנה ^(א) מאי קונם. פ"י קונם הוא לשון כינוי לקרבן כדתנן בגדרים ^(י) ומשמע שאסר עליו דבר קרבן והכא דאמר קונם אם אינו מגרשך מאי אסר עילויה אמר רב הונא באומר יאסרו עלי כל פירות שבעולם כקונם אם אינו מגרשך והתירו לו חכמים שיגרשנה ^(י) (שיחזירנה): פשיטא. פ"י פשיטא ודאי יכול להחזירה דמאי קלקול שייך למימר דבעי למישרה ואי קשה ואמאי פשיטא הכא דמותר להחזירה ואין בזה

מו:

משציע אתכס ^א וכו' ופירש שס בקונטרס ^א דיינו על דעת רבים ומיהו לפ"ן לא היה היתר לחרמות בזמן זה ^ב ונראה דלא אמר משה כן אלא שלא יערימו כדמפרש התם ^א משום קניא דרצא וכן עמה אין עושין אלא בשביל כך ^א וא"ת על דעת יחיד נמי לא יהא לו הפרה כיון דתלה זו נדרו וי"ל דמבטל דעתו משום רבים ולא משום יחיד:

הנודר באיזו בנה במה. מפרש רבינו אליהו משום דלמיא בגזירה שזה דחלה כמיצ הכא ^(דברים כג) כי תחול לנדרו וכתי' התם ^(ישעיה ג) חדלו לכם מן האדם וגו' כי צמה נחשב הוא ^(דרכינין) אל מיקרי צמה אלא צמה וצריש פרק ארבעה נדרים ^(נדרים כג) יליף צהאי גזירה שזה ^א דנקרא רשע דכתיב ^א שס רשעים חדלו רוגו ^(איזו ג): **המוציא אשתו משום אילונית**. משמע הכא דאילונית צעיא גט ^א וממה דברים יצמות ^(דף ג:) משמע דלא צעיא גט דהו קדושי טעות דמתן וכולן שמתו או שמיאנו או שנמאלו אילונית כרותיהן מותרות ^א ויש לומר דהכא מייירי בספק אילונית ^א ומוציאה משום חשש אילונית טעד מדקמני סיפא נישאת לאחר והיו לה צניס ואלו דלא אילונית אין לה רפואה ^א מופלגי ^א רבי יהושע ורבי עקיבא בהעכל ^(שס דף עט:) צסרים חמה דיש לו רפואה וחולן וחולצין לאשמו ובאילונית לא פליגי ודרשינן צפ"ק דיצמות ^(דף יג) אשר תלד פרט לאילונית והא דלומר ^(שס דף סד:) שרה אמנו אילונית היתה אין מוכירין מעשה נסים כדלמרינן גבי איז צריש אלו טריפות ^(חולין דף מג.) והא דפליגי בהמדיר ^(כתובות דף עג.) בקדשה על תנאי וכנסה סתם דצעי' גט משום דאין אדם עושה צעילתו צעילת זנות היינו בשאר מומין דמחיל אצל באילונית לא מחיל ועוד דמומין מסיק אדעתיה שמה לא יתקיים התנאי דשכיח ^א וצועל לשם קדושין אצל אילונית דלא שכיח נשם לצבוע לשם קדושין והא דמתן פרק אלמנה ניוזנה ^(שס ק:) הממאנת והשניה והאילונית אין להן כמזה דמשמע אצל גיטא צעי דהכי דייק בהמדיר ^(שס דף עג.) גבי כנסה סתם ונמאלו כו' משום שניה נקט הכי דעל כרחק ממאנת לא צעיא גט אי נמי בהמדיר לא דייק אלא משום דמני בצרישא אינה מקודשת ובסיפא תלא שלא ככמזה והא דלמרינן ^(יצמות סא:) קטן וקטנה לא חולצין כו' קטנה שמה תמאל אילונית ולא למרינן תמייסס ממה נפשך ^א דאי אילונית היא הרי הן קדושי טעות ושירא לשני ^א אומר ר"ת דהתם דנקנלה עילויה וכה"ג משני צפי' בן סורר ^(מנהגין דף טט:): **אב"ר** דה שתיקותיך יפה מדבוריך. ואם תאמר ואם היא שפקה אמן מי שתקין דהכי

פריך רב פפא צפ"פ הבא על יצמות ^(יצמות דף סה.) גבי נשאת לרביעי והיו לה צניס ^א ויש לומר דהתם נמי לא היו ^א אלא ^א לעו דהא

סתם גירשה ולא התנה כדפרישית הכא ופריך רב פפא דהוה לן לתקן נמי התם דלא יחזיר שלא יהא לעו דמתקין הכא ומשני אלא ודאי בלאו הכי אפילו לעו ליכא דהשתא הוא דצרית ומהאי טעמא לא מני למתבע כמזה אצל הכא אם היא שפקה דהיינו צעקרה דוקא שייך דמתקין דלא צרית אצל הכא דלאיירי צספק אילונית כדפירשנו לא שייך לומר השתא הוא דצרית ^א ואפילו לרבנן דלא חיישי הכא לקלקולא פריך התם שפיר אן מי שתקין דמודו רצנן התם ^א דמשום דאין לה צניס גירשה שכבר נשאת לשנים ולא היו לה צניס ואם תאמר צסוק פרק קמא דנדה ^(דף יג:) גבי אשה שאין לה וסת פריך פשיטא דלא יחזיר ומשני לא כריכא דהדר איתקן מהו דמימא ליהדרה קמ"ל וימנין דאלוה ומינסבה כו' ואמאי לא למרינן התם השתא הוא דצרית וי"ל דהתם כיון שנתרפאת הרי היה מועיל לה סס רפואה ולהכי מני מקלקל לה דלומר אילו הייתי יודע שיש רפואה לזו הייתי מבקש לה סס לרפואה:

השולח פרק רביעי גיטין

מאי קונם. הלא קונם לשון ומה אסר זה עליו: **באומר יאסרו כו'**. והכי קאמר קונם פירות עלי אס איני מגרשך: **פשיטא**. מאי ניוחש לה: **צמה**. צשעת איסור הצמות: והמקיימו. ולא נשאל עליו

מאי קונם אמר רב הונא * באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך: והתירו לו שיחזירנה: פשיטא מהו דתימא ליגזור משום דר' נתן ^(א) דתניא ר' נתן אומר *הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן קמ"ל: מפני תיקון העולם: מאי תיקון העולם איכא אמר רב ששת ארישא רבינא אמר לעולם אסיפא והכי קתני אין בוז מפני תיקון העולם: **בתנאי** *המוציא את אשתו משום אילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכמים אומרים יחזיר ^א נישאת לאחר והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה אמר רבי יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך: **גב'** למימרא דרבי יהודה חייש לקלקולא ורבנן לא חיישי לקלקולא והא איפכא שמועינן להו דתנן ^א המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר ומשום נדר לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר אלמא ^א [רבנן חיישי לקלקולא] ורבי יהודה לא חייש לקלקולא אמר שמואל איפוך והא מדרקתני סיפא נישאת לאחר והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה אמר ר' יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבוריך מבבל דרבי יהודה חייש לקלקולא הא נמי איפוך אביי אמר לעולם לא תיפוך ור' יהודה בתהיא סבר לה כר' מאיר וסבר לה כרבי אלעזר בצריך סבר לה כרבי אלעזר בשאינו צריך סבר לה כר' מאיר אמר רבא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשיננן דרבנן אדרבנן לא קשיא ^א מאן חכמים ר' מאיר דאמר בעינן תנאי כפול והכא במאי עסקינן יבדלא כפליה לתנאי: **בתנאי** *המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן: **גב'** אמר רב אסי *והוא שמכר ושנה ושילש הנהו בני בי מיכסי דיופי זוזי מעובדי כוכבים ולא הוה להו למפרעיניהו אתו וקא גרבי להו אתו לקמיה דרב הונא אמר להו מאי איעבדי לכו דתנן המוכר את עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים אין פודין אותו אמר ליה רבי אבא לימדרתני רבינו והוא שמכר ושנה ושילש אמר ליה הני מרגל רגילי דעבדי הכי ההוא גברא דזבין נפשיה ללודאי אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה פירקן

הקדש הוא שאוסר הדבר עליו בהקדש ומא אסר זה עליו: **באומר יאסרו כו'**. והכי קאמר קונם פירות עלי אס איני מגרשך: **פשיטא**. מאי ניוחש לה: **צמה**. צשעת איסור הצמות: והמקיימו. ולא נשאל עליו הקדמה וגמר עונו שלם לפי שעי' כן הוא מרגיל עצמו צנדרים. והאי כיון דקייס נדרו ניקנסיה מלהחזיר קמ"ל: ארישא. קאי דקאמר לעיל לא יחזיר ומסיק הכא מפני מיקון העולם אי משום קלקולא אי משום שלא יהו פרוצות: אין בוז וכו'. הכי קאמר והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני מיקון העולם שלא נמנא כהן לאסור: **בתנאי** *המוציא אס אשמו. צנט: משום אילונית. שלא הכיר זה כשכנסה ומכל מקום כריכה גט דאין אדם עושה צעילתו צעילת זנות ובעל לשם קדושין: ר' יהודה אומר לא יחזיר. שמה מנשא ומלד ויאמר אילו הייתי יודע שכן אפילו נותנין לי ק' מנה לא הייתי מגרשך ולדעת כן גרשתיך שאם יצאו לך סימנים שאחזיריך ואם ידעמי שלא משוצי אלי ואת ראויה לילד לא גרשתיך לפיכך אומרים לו קודם גירושין היו יודע שהמוציא את אשמו משום אילונית לא יחזירנה עולמית: **וחכמים אומרים יחזיר**. דלא חיישינן לקלקולא: והיא סובצת כמזהב. מן הראשון שהוציאה בלא כמזהב משום מקח טעות ועכשיו נודע שלא הטעמו: שסיקוסיך יפה לך. שיאמר אילו ידעתי צסופי ליתן לך כמזהב לא גירשתיך: **גב'** יתלן דרבי יהודה חייש לקלקולא. שמדצירו למדנו שאם ירצה לומר על מנת אילונית גירשתיך היה מקלקלה: לא סיפוך. ור' יהודה ודאי חייש לקלקולא וגבי נדר היינו טעמא דלא חייש דקסבר ליכא לקלקולא. דצנדר הכריך חקירת חכם סבר לה כר' אלעזר דאין אדם רוצה שתתבאר אשתו בב"ד ור' מאיר סבר אילו הייתי יודע כו' ובשאינו כריך סבר לה כרבי מאיר דלמר אין הצעל טועה צנדר שצידו להפר ואינו יכול לומר לאחר זמן אילו הייתי יודע שאני יכול להפר לא גירשתיך: **מאן חכמים**. דלמר הכא יחזיר: **רבי מאיר היא**.

דלמר במסכת קידושין ^(דף סא.) כל תנאי שאינו כפול כתנאי צני גיד סבר ראונו אס יעבדו אס לא יעבדו אינו תנאי: **והכא בדלא רפליה**. שלא אמר צשעת גירושין אלא היו יודעת שמשום אילונית אני מוציאך ולא אמר לה ואם אי את אילונית לא יהא גט דהשתא היו גט אפילו אינה אילונית ולא מני לקלקלה: **בתנאי** *אין פודין. הוואל רובינא שצק דקונין צגממא והוא שמכר ושנה ושילש: **גב'** גני צי מיכסי מקוס: גרבי לסו. היו שובין פירקן

פירקן ^{פ"ג} נדרים יליף בהאי ג"ש דגן' רשע דכתיב שם רשעים חדלו ^(ונו ג) כדתנן בגדרים ^(ט) כנדרי כשרים לא אמר כלום שאין דרכם של כשרים לידור אלא להביא בנברה ריש לו להשאל על נדרו ולא יקיימוהו וזה שלא נשאל וקיים נדרו וגורש אימא גינזור וניקנסניהו שלא יחזירנה קמ"ל דלא קנסי' להו. ואותיא כמ"ד טעמא דמתני' משום קנסא דרופק כשנדרה היא קנסה שלא תהיה פרוצה בגדרים אבל כשנדר הוא אין לקנסטו שהנדרים באשה הם פריצות ולא באיש: מפני תיקון העולם ומממה מאי תיקון העולם איכא פ"י דמשמע התירו לו שיחזירנה מפני תיקון העולם ומאי תיקון העולם יש בחזרתה אמר רב ששת ארישא פ"י האי מפני תיקון העולם ארישא קאי דקתני משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר ומסיק הכא מ"ט לא יחזיר מפני תיקון העולם אי משום קלקולא אי משום קנסא רבינא אמר אסיפא וה"ק אין בוז מפני תיקון העולם פ"י התירו לו

מסורת הש"ס

א) יצמות קט: נדרים כב. נט. **ב**) ע"ש, **ג**) [ומספחא פ"ג ע"ש, **ד**) [נעיל מה: וש"נ], **ה**) רש"ל, **ו**) [עניוין פג. וש"נ], **ז**) [דף כט: ד"ה אלא וע"ש בתום ד"ה כ"ה], **ח**) [שפועות טע. לט:], **ט**) [צרכות ד"ל, **ט**] צ"ל ר"ע ור' אליעזר, רש"ש,

גליון הש"ס

גב') באומר יאסרו כל פירות. פי' לעיל דף לה ע"א מודה' ועודלת:

מוסף רש"י

באילו בנה במה. צשעת איסור הצמות, דחוטא הוא דכמי ^(דברים כג) וזי תחול לנדר וגו' הא לא תחול יהיה כך מטא ^(יצמות קט) או: כאילו צנה צמה לעצות סוכים ^(נדרים כב.). באילו הקריב עליה קרבן. שעבר עליו שמי עבירות אלא ילך אצל חכם וימנין, כדי שלא יהא ניגל צק ^(יצמות קט.). המוציא את אשתו משום שם רע. ראה לעיל מה ע"פ.

מוסף תוספות

א. אלא על דעת המקום ועל דעתו. מוס' הלא"ש. **ב**. שעושין על דעת המקום ועל דעת הקהל. מוס' הלא"ש. **ג**. גבי שבותת ב"ד. מוס' הלא"ש. **ד**. אלא נראה ודאי דפחות מבי לא מקרי רבים כי הכא. מוס' הלא"ש. **ה**. דחולת חולת. מוס' הלא"ש. **ו**. הכא כי תחול לנדרו. וכוהיב. מוס' הלא"ש. **ז**. דלא דאמר לא יחזיר משום דאפשר ליה לקלקל לה ואם איתא דבלא גט קאמר וצנצנת שאינה אילונית לאו איהו מקלקל לה. ריעי"א. **ח**. דאי בציא היתה צותה להוציאת ולא מתיבבמת וכו'. מוס' יצמות דף צ' ד"ה או שממאל. **ט**. שלא היה להם כח לביר אם הם סימנין מגורים אם לאו. מוס' כמות עב: ד"ה על מנת. ^(פי' אחרן) בשנלוודי בה צתת סימני אילונית. רמב"ן. **י**. דלעולם לא היו לה בנים. מוס' כמות עב: ד"ה על מנת. **יא**. ובדעתו אפי' היוו בה מומין. מוס' יצמות צ' ד"ה א. **יב**. דאם אינה אילונית שפיר מייבם. מוס' יצמות צ': ד"ה א. **יג**. דלא היתה אשת אחיו. שס. **יד**. מהו ליתבצה לשלישי, אמרי' לה שתיקותיך יפה מדבוריך, ואקשי' ואי איהי שתקא אגן שתיקתן. רע"א. **טו**. פריך לבטל הגט. מוס' הלא"ש. **טז**. לא יחזיר כדי שלא יהא אפי'. מוס' הלא"ש. **יז**. דאי אילונית היא אין לה רפואה. מוס' הלא"ש. **יח**. דמוכחא מלתא. מוס' הלא"ש.

פסקי רי"ד (המשך)

באילו בנה במה בשעת איסור הצמות שסבר לעשות מצוה ועושה עבירה כך זה סבור לעשות מצוה ועשה עבירה ^(הנהגה) מפרש רבינו אליהו צ"ל משום דאתיא בג"ש כתיב הכא כי תחול לנדרו וכוהיב התם חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו וכו' כי במה נחשב הוא ודררשי אל תקרי במה אלא במה ובריש

^[1] ע"כ שייך לע"ה. צ) פי' מוס' ד"ה הודר.